

CZĘŚĆ III: SPRAWOZDANIA

PROBLEMATYKA REFERATÓW ZAPREZENTOWANYCH NA KONFERENCJI
„UCHODŹCY – PROBLEM CZY WYZWANIE W EDUKACJI”

Rozprawy Społeczne, Nr 1 (VI), 2012

Edyta Klimiuk

Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej

Współcześni nauczyciele w swojej pracy stale stykają się z nowymi sytuacjami, które wpływają na jakość i efektywność ich dydaktycznych i wychowawczych działań. Jedno z takich zjawisk dotyczy pojawienia się dzieci uchodźców podejmujących naukę w polskiej szkole.

28 maja 2012 roku dzięki współpracy dwóch bialskich ośrodków – Biblioteki Pedagogicznej i Oddziału Lubelskiego Samorządowego Centrum Doskonalenia Nauczycieli, odbyła się konferencja poświęcona zagadnieniom nauczania dzieci cudzoziemców, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów dotkniętych problemem uchodźstwa.

Program konferencji z przewodnim tematem *Uchodźcy – problem czy wyzwanie w edukacji*, obejmował sześć wystąpień i adresowany był nie tylko do nauczycieli, wychowawców, ale także rodziców, których dzieci uczą się z obcokrajowcami.

Anna Michalczuk (konsultant LSCDN Oddział w Białej Podlaskiej) swój referat *Uchodźcy w polskiej szkole i ich wpływ na kształtowanie postaw uczniów* rozpoczęła od przytoczenia definicji pojęcia *uchodźca*. Prelegentka nazwała najważniejsze problemy, z którymi zderza się nauczyciel, ale także uczniowie z chwilą pojawienia się w ich klasie dziecka -uchodźcy. Jednak główne rozważania dotyczyły wychowawczego wpływu wielokulturowości na postawę uczniów. Zaistniała sytuacja, przy mądrym i rozważnym podejściu nauczyciela, może w trakcie procesu wychowawczego pozytywnie wpłynąć na trzy elementy postawy, tj. na wiedzę (np. poznanie elementów innej kultury, tradycji, języka), na emocjonalną sferę (kształtowanie empatii, tolerancji, postawy otwartości) i na działanie (chęć niesienia pomocy, realizowania własnych pomysłów, współpracy). Wymienione korzyści mogą dotyczyć zarówno dzieci polskich jak i cudzoziemskich.

Agata Marek (filozof, kulturoznawca, współzałożycielka i wiceprezes Stowarzyszenia Vox Humana¹)

przedstawiła *Aspekty prawne i kulturowe w edukacji cudzoziemców w polskich szkołach*. Polska dla większości uchodźców (głównie z Czeczeni, w mniejszym stopniu z Gruzji, Osetii i in. państw) jawi się jako kraj tranzytowy. Jednakże przekroczenie granicy weryfikuje ich założenia – w myśl prawa UE o status uchodźcy i prawo legalnego pobytu mogą starać się wyłącznie w pierwszym kraju UE, do którego wjechali (na dzień dzisiejszy obserwuje się większą ilość deportacji uchodźców z Zachodu, niż napływ nowych emigrantów ze Wschodu). W wystąpieniu A. Marek poruszyła szereg ciekawych i ważnych problemów związanych m.in. z formami prawnej ochrony uchodźców w Polsce, ze stosunkiem Polaków do zakładanych w pobliżu miejsca ich zamieszkania ośrodków dla cudzoziemców, z rolą organizacji pozarządowych działających na rzecz osób dorosłych, ale także dzieci, które stanowią ok. 50% przybywających do Polski emigrantów. Niezwykle interesujące były również zagadnienia dotyczące różnic kulturowych i mentalnych, wpływających na funkcjonowanie cudzoziemców w naszym kraju i postrzeganie ich przez polskie społeczeństwo. Z niezrozumieniem i stereotypami, wynikającymi ze zderzenia kultur, stykają się także dzieci, które po przekroczeniu polskiej granicy podlegają obowiązkowi szkolnemu, na takich samych zasadach jak nasi uczniowie. Obowiązek nauki i wprowadzenie do polskiej szkoły uczniów-cudzoziemców powoduje szereg realnych trudności i napięć, w dużej mierze spowodowanych nieznaną języka polskiego, ale również kodu kulturowego przez obie strony (np. wynikający z islamu obowiązek modlitwy, zasady przestrzegania postu w miesiącu ramadan, zakaz spożywania wieprzowiny). Stawia to przed nauczycielami nie lada wyzwanie pogodzenia różnych działań – przełamywanie bariery językowej i kulturowej, nauczanie przedmiotu na odpowiednim poziomie, pogodzenie odmiennych potrzeb w procesie edukacji dzieci polskich i cudzoziemskich, nie dopuszczenie do izolacji, faworyzowania, bądź też nierównego traktowania uczniów ze względu na ich pochodzenie.

Norbert Rafalik, zapoznał uczestników konfe-

¹ Stowarzyszenie VOX HUMANA zostało założone w 2005 r. Jego działania mają na celu m.in. przeciwdziałanie szeroko pojętemu wykluczeniu społecznemu, nietolerancji, szerzenie edukacji międzykulturowej. Oficjalna strona: <http://www.voxhumana.pl/>

rencji z *Funkcjonowaniem Ośrodka UDSC² w Białej Podlaskiej*, w którym pełni funkcję kierownika. Jest to jedna z czterech państwowych placówek, powstałych na bazie byłych jednostek wojskowych, co zapewnia jej większą stabilność finansową. Ośrodek funkcjonuje od 2007 roku, ma charakter otwarty³ i jest ośrodkiem recepcyjnym, tj. ci, którzy przekraczają granicę w Terespolu i ubiegają się o status uchodźcy trafiają tu w celu przeprowadzenia wstępnych czynności proceduralnych (badania medyczne, ustalenie statusu prawnego), stąd są kierowani do innych ośrodków na terenie kraju. W związku z krótkim okresem pobytu (średnio do dwóch miesięcy) rotacja osób jest wysoka. N. Rafalik zarysował warunki lokalowe w Ośrodku, a także wspominał o pomocy socjalnej i finansowej, którą otrzymują osoby w nim przebywające. Przedstawił również sytuację najmłodszych, którzy do dyspozycji mają boisko, bibliotekę⁴, a także świetlicę aktywnie wspieraną przez wolontariuszy. Na zakończenie prelegent wymienił korzyści z istnienia Ośrodka dla Cudzoziemców w Białej Podlaskiej m.in. wielokulturowość, rozwój wolontariatu, możliwość odbywania praktyki i stażu, oraz utworzenie miejsc pracy, co niewątpliwie przychylnie ustosunkowało mieszkańców miasta do inicjatywy utworzenia tego typu placówki.

Kolejne wystąpienie pt. *Dzieci cudzoziemskie w polskiej klasie* przygotowane zostało przez Annę Sudewicz-Welk, nauczyciela w Szkole Podstawowej nr 3 w Białej Podlaskiej. Jako wychowawca V klasy, do której na początku drugiego półrocza zapisano czworo dzieci gruzińskich praktycznie bez znajomości języka polskiego, podzieliła się ona swoim doświadczeniem w pracy z takimi uczniami. Aby umożliwić im naukę konieczne było zorganizowanie zajęć języka polskiego jako obcego (2 godz. tygodniowo), a także wzmocnienie współpracy między nauczycielami. Powołanie zespołu wychowawczego stworzyło możliwość wymiany uwag i pomysłów, nieodzownych w realizowaniu tak trudnego zadania. A. Sudewicz-Welk podkreślała bardzo pozytywne przyjęcie nowych kolegów przez grupę, co mogło być rezultatem obecności w niej od klasy pierwszej dwojga dzieci narodowości Romskiej i niejako przygotować polskich uczniów do kontaktów z przedstawicielami innych narodów.

Potrzebę wprowadzania w temat wielokulturowości wśród najmłodszych zaznaczyła Barbara Kratiuk (konsultant LSCDN Oddział w Białej Podlaskiej) w referacie *Jak rozmawiać z przedszkolakami o wielokulturowości*. Autorka zwracała uwagę na prawidłowości rozwoju dzieci w wieku przedszkolnym i konieczność dostosowania przekazywanych treści do ich możliwości percepcyjnych i emocjonalnych. Odniosła się również do poglądu o dziecięcej natu-

ralnej otwartości i akceptacji odmienności, który w badaniach amerykańskich (ze względu na nikły stan badań w Polsce) nie do końca znajduje potwierdzenie, zwłaszcza w odniesieniu do dzieci w wieku do 5 lat, które wyraźnie preferują własną grupę etniczną. Taka postawa jest sygnałem, że akceptacji i tolerancji w stosunku do odmiennego koloru skóry, tradycji itp. warto i należy uczyć, gdyż taki proces daje szansę na stworzenie spójnego i prawdziwego wyobrażenia o otaczającym nas świecie.

Konferencję zakończyła Dorota Bojarczuk-Dziurda z prezentacją *Edukacja międzykulturowa w Bibliotece Pedagogicznej*. Jako nauczyciel bibliotekarz w Bibliotece Pedagogicznej w Białej Podlaskiej zaprezentowała ona swój projekt zajęć skierowany do uczniów szkół podstawowych i poświęcony trudnemu zagadnieniu uchodźstwa.

Nawiązując do tytułu przewodniego konferencji należy stwierdzić, że zagadnienie poddane przez referentów pod dyskusję wskazuje na zasadność użycia jego obu członów – pojawienie się ucznia-uchodźcy/ucznia-emigranta w polskiej klasie niesie za sobą różnorakie poważne problemy. Zmierzenie się z nimi, ich rozwiązanie stawia nauczyciela przed ogromnym wyzwaniem i wymaga od niego dodatkowego wysiłku, szukania nowych rozwiązań, stałego podwyższania własnych kwalifikacji i ciągłego doskonalenia warsztatu pracy.

Konferencja zorganizowana przez Bibliotekę Pedagogiczną i LSCDN Oddział w Białej Podlaskiej wskazała na zjawisko stosunkowe nowe w placówkach oświatowych w naszym mieście. Położenie Białej Podlaskiej w pobliżu wschodniej granicy UE i nie gasnący ruch migracyjny może jednak na stałe wpisać uczniów innej narodowości w krajobraz szkoły naszego regionu.

² UDSC – Urząd do Spraw Cudzoziemców

³ W Białej Podlaskiej w bliskim sąsiedztwie znajduje się zamknięty Ośrodek dla Cudzoziemców podległy Straży Granicznej.

⁴ Wyposażenie w księgozbiór możliwe było dzięki zbiorce książek, przeprowadzonej przez Bibliotekę Pedagogiczną w Białej Podlaskiej. Uroczyste otwarcie biblioteki w Ośrodku miało miejsce 6 grudnia 2011 r.

SECTION III: REPORTS

ISSUES OF THE REPORTS PRESENTED AT THE "REFUGEES – PROBLEM OR EDUCATIONAL CHALLENGE" CONFERENCE

Social Dissertations, Issue 1 (VI), 2012

Edyta Klimiuk

Pope John Paul II State School of Higher Education in Biała Podlaska

During their work, contemporary teachers constantly face new situations which affect the quality and effectiveness of their didactic and educational activities. One such situation concerns the children of refugees attending Polish schools.

On 28 May 2012, the cooperation of two Biała Podlaska centres – the Pedagogy Library and the Department of the Lublin Local Government Teacher Training Centre (LSCDN), produced a conference dedicated to the teaching of foreign children, with particular focus on refugee students.

The agenda of the conference, under the theme *Refugees – Problem or Educational Challenge*, covered six speeches and was addressed not only to teachers and educators, but also to the parents of the children attending schools along-side foreigners.

Anna Michalczyk (consultant of the Biała Podlaska LSCDN Department) began her report entitled *Refugees in Polish schools and their impact on the formation of student attitudes* by quoting the definition of a *refugee*. The speaker listed the most important problems faced not only by teachers, but also students, when a refugee child joins their class. However, the main contemplations concerned the educational impact of multicultural issues on the attitudes of the students. With a wise and reasonable approach of the teacher, this situation can positively affect the following three elements of attitude during the educational process, i.e. knowledge (e.g. learning about the elements of other cultures, traditions, languages), emotions (formation of empathy, tolerance, openness) and action (will to assist, realise own ideas, cooperate). The aforementioned benefits can affect both the Polish and the foreign children.

Agata Marek (philosopher, culture expert, co-founder and vice-president of the Vox Humana Association¹) presented the *Legal and cultural aspects in the education of foreigners in Polish schools*. For most refugees (particularly those from Chechnya, to a lesser extent from Georgia, Ossetia and other

states), Poland is a transit country. However, once they cross the border, their plans are verified – in light of the EU law, refugee status and right of legal stay can only be pursued in the first entered EU country (as of today, there is a higher number of deportations of refugees from the West than the inflow of new emigrants from the East). In her presentation, A. Marek touched upon several interesting and important issues. These included forms of legal protection for refugees in Poland, the approach of Poles towards refugee centres established near their place of residence, as well as the role of non-government organisations acting for the benefit of adults, but also children, who compose approximately 50% of the emigrants arriving in Poland. The issues concerning the cultural and mental differences affecting the lives of foreigners in our country and their image in the eyes of the Polish society were also very interesting. As A. Marek explains, children also experience misunderstandings and stereotypes resulting from cultural clashes, as once they cross the Polish border, they fall under the duty of going to school under equivalent conditions as Polish students. The duty of education and the introduction of foreign students to Polish schools however, creates numerous difficulties and tensions, caused mainly by the learners' inability to communicate in Polish, but are also engendered by the cultural code of both sides (e.g. the responsibility to pray, obedience of the fast during the month of Ramadan, prohibition to eat pork resulting from Islam). This creates a challenge for the teachers in harmonising the various activities – bridging the language and cultural gaps, teaching subjects at an adequate level, harmonising the different educational needs of the Polish and the foreign children, preventing isolation, discrimination or unequal treatment of the students caused by their origin.

Norbert Rafalik acquainted the participants of the conference with the *Operations of the UDSC Centre² in Biała Podlaska*, of which he is the manager. This is one of the four national centres founded on the basis of former military units, which provides

¹ The VOX HUMANA association was founded in 2005. Its objectives include countering the broadly defined social exclusion and intolerance, as well as promotion of intercultural education. Its official website is: <http://www.voxhumana.pl/>

² UDSC – Office for Foreigners

it with more financial stability. The centre, which has been active since 2007, has an open³ nature and acts as a reception centre, i.e. the people crossing the border in Terespol and applying for the status of refugee, are directed here for initial procedures (medical examinations, establishment of legal status). They are subsequently directed to other centres in the country. Due to the short period of stay (up to two months on average), the rotation is high. N. Rafalik profiled the local conditions of the centre and mentioned the social and financial assistance provided to its visitors. He also presented the situation for the children, who can enjoy a sports field, a library⁴, as well as a day-room, which is actively supported by volunteers. In conclusion, the speaker listed the benefits flowing from the existence of the Office for Foreigners in Biała Podlaska, including multicultural issues, volunteer service development, opportunity for training and internship and creation of workplaces, which had undoubted positive impact on the approach of the local residents to the creation of such an institution.

The next presentation, entitled *Foreign children in Polish classes*, was prepared by Anna Sudewicz-Welk, a teacher in Elementary School No. 3 in Biała Podlaska. As the homeroom teacher of grade five, which has been attended by four children from Georgia with virtually no command of the Polish language since the beginning of the second semester, she shared her experience in working with such students. As she informed us, in order to make their education possible, it was necessary to organise lessons of Polish as a foreign language (2 hours per week), as well as strengthen cooperation between the teachers. The subsequent appointment of a teacher's group allowed the exchange of notes and ideas necessary for the accomplishment of such a difficult task. She also emphasized the positive reception of the new students by the group, which she noted, may have been influenced by the fact that it has been attended by two Romanian children since grade one, which in turn could have somewhat prepared the Polish children for contacts with representatives of other nations.

The need of introducing the youngest children to the subject of multicultural issues was stressed by Barbara Kratiuk (consultant of the Biała Podlaska LSCDN Department) in the paper entitled *How to talk with pre-schoolers about multicultural issues*. The author focused on the correct development of children in preschools and the need to adapt the presented content to their perceptive and emotional abilities. She also referred to the opinion on the natural openness and acceptance of distinctness in children. This, she noted, does not quite find confirmation in American research (used due to the poor

state of Polish research), particularly in relation to children aged 5 and under, who decisively prefer their own ethnic group. This attitude, Barbara Kratiuk stated, is a signal that acceptance and tolerance towards a different skin colour, tradition, etc. should be taught, since this process provides an opportunity to create a coherent and true opinion on the world surrounding us.

The conference was concluded with Dorota Bójczuk-Dziurda's presentation entitled *Intercultural education in the Pedagogy Library*. As a teacher in the Biała Podlaska Pedagogy Library, she presented her outline of classes directed towards the students of all Polish elementary schools and dedicated to the difficult issue of refugees.

Referring to the leading theme of the conference, it should be noted that the issues taken under consideration by the speakers indicate that both elements of the conference subject are relevant. The appearance of a refugee student/immigrant student in a Polish classroom entails varied and significant problems. In order to face and solve these, the teacher faces a great challenge and needs to put in additional effort in the search for new solutions, as well as continuously improve their personal qualifications and fields of activity.

The conference was organised by the Pedagogy Library and the Biała Podlaska LSCDN Department. It focused on a relatively new situation in our city's educational facilities. However, the location of Biała Podlaska near the eastern border of the European Union, and the continuing migration traffic, may permanently write foreign students into the landscape of our regional schools.

³ The closed Centre for Foreigners under the Border Patrol is located nearby in Biała Podlaska.

⁴ The acquisition of the book collection was possible thanks to the book gathering conducted by the Pedagogy Library in Biała Podlaska. The official opening of the library in the Centre took place on 6 December 2011.